

використовується авторами з метою заклику до активних дій, спрямованих на збереження здоров'я, або наслідування здорового способу життя, помірного вживання корисних продуктів та відмови від шкідливих. Було виявлено, що характерні лексико-граматичні та синтаксичні риси прислів'їв – використання наказового способу дієслова та дієслів зі значенням необхідності та повинності, прислівників часу та способу дії та увідних слів; компаративна, неозначено-особова або еліптична структура – дозволяють використовувати колективний національний досвід як аргумент, що не потребує доказу і спонукає адресата до його наслідування.

Щодо місця прислів'я у композиційно-структурному оформленні статті, можна заключити, що автор використовує різні позиції для досягнення певних прагматичних завдань: на початку – для створення особливого гумору, сприятливої атмосфери для уведення подальшої інформації; в кінці – для конденсування вище викладеного за допомогою народної мудрості та моралі; у середині статті – для підсумовування викладеної вище інформації та формування певної настанови на подальше сприйняття інформації.

Проведене дослідження не претендує на вичерпну повноту, однак закладає підґрунтя для подальших розвідок у напрямку вивчення функціонально-стилістичної та прагмалінгвістичної специфіки прислів'їв, як то особливостей їх функціонування у різних дискурсах, виділення моделей авторських трансформацій оригінальних прислів'їв, метадискурсивних засобах введення прислів'їв до тексту статті тощо.

Література

Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. / Виктор Владимирович Виноградов – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1963. – 256 с. Корень О.В. Еволюція прислів'їв / О.В. Корень // Тези Всеукраїнської наукової конференції “Провідні лінгвістичні концепції кінця ХХ століття”. – Львів: Львів. держ. ун-т. – 1996. – С.135. Корень О.В. К вопросу о паремнологических единицах / О.В. Корень // Актуальні питання романо-германської філології. Дослідження молодих вчених. – Житомир: Поліграфіка, 1997. – С. 28-33. Никонвайте Ф.И. О грамматическом содержании предиката евангельской паремии / Ф.И. Никонвайте // Филологические науки. – 1997. – № 3. – С. 57–63. Солганик Г.Я. О языке газеты / Г. Я. Солганик. – М.: Высшая школа, 1968. – 559 с. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М.: Наука, 1996. – 286 с. Barbadillo de la Fuente, M. T. Presupuestos didácticos para la enseñanza de los refranes / M. T. Barbadillo de la Fuente // Paremia. – 2005. – № 15. – P.141-150. Benito A. Teoría general de la Información: I. Introducción / Angel Benito. – Madrid: Ediciones Pirámide, 1973. – 255 p. Cantera Ortiz J. Refranes, otras paremias y fraseologismos en la prensa diaria española / Jesus Cantera Ortiz de Urbina. – Burlington (Vermont), University of Vermont, 2005. – 125 p. Martínez Albertos, J.L. Curso general de redacción periodística / José Luis Martínez Albertos. – Madrid: Paraninfo, 1992. – 524 p. Montoro del Arco, E. T. Teoría fraseológica de las locuciones particulares / Esteban Tomas Montoro del Arco. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006. – 359 p.

СУБОТА С. В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ФОНОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАЗЬКОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ШКОЛИ

В даній статті висвітлюються основні положення Празької фонологічної теорії, конкретизуються головні розбіжності у трактуванні терміну “фонема”, а також у термінології пов'язаної з вченням про фонему як представниками даної школи, так і представниками інших лінгвістичних шкіл.

Ключові слова: фонема, фонологічна опозиція, розрізнявальні ознаки, нейтралізація, архифонема.

Суббота С.В. Фонологическая концепция Пражской лингвистической школы. Стаття посвящена основным положениям Пражской фонологической теории, конкретизации расхождений в интерпретации термина “фонема” во взглядах представителей Пражской лингвистической школы и других лингвистических школ.

Ключевые слова: фонема, фонологическая опозиция, различительные признаки, нейтрализация, архифонема.

Subota S.V. The Phonological Conception of Prague Linguistic School.

The article deals with the problem of the definition of phoneme by the Prague Linguistic School. Different approaches introduced by the Prague Circle scholars as for the definition of phoneme are viewed in the paper. The Prague school views on phoneme are compared with other linguistic schools.

Key words: phoneme, phonological opposition, distinctive features, neutralization, archiphoneme.

Стаття присвячена аналізу основних положень Празької фонологічної теорії. Актуальність роботи зумовлена необхідністю систематизувати погляди представників даної школи у трактуванні терміну “фонема”.

Історія Празької лінгвістичної школи (далі ПЛШ) почалася в 1926 році, коли чеський спеціаліст із загального мовознавства та англістики Вілем Матезіус (1882-1945) і славіст Роман Якобсон (1896-1982), який у той час перебував у Празі, засновують Празький лінгвістичний гурток (далі ПЛГ). У діяльності гуртка брали активну участь Богуміл Трнка (1895-1984), Йозеф Вахек (1909 -1996), Богуслав Гавранек (1893-1978), згодом до них приєдналися Микола Трубецькой (1890-1938) і Сергій Карцевський (1884-1955) [ПЛК, с. 5].

Наукова діяльність представників ПЛГ відзначалась зовнішніми та внутрішніми протиріччями. Стосовно зовнішніх розбіжностей, то новий функціонально-структурний підхід, який пропагували пражці, істотно відрізнявся від ідей молодограматистів, що домінували в світовій лінгвістиці на той час. Що ж стосується внутрішніх розбіжностей, то в межах самої ПЛШ можна виокремити два напрямки, що відрізнялися різним тлумаченням загальних системних положень ПЛШ. Узагальнюючи відмінності між цими напрямками, Йозеф Вахек розділяє епітет, який часто застосовують для характеристики ПЛШ у підході до вивчення мовних явищ, тобто “функціонально-структурний”, на “функціональний”, більш характерний для першого напрямку, представленого поглядами Матезіуса і Гавранека, і “структурний”, що характеризує другий напрям, представлений поглядами Трубецького і Якобсона [Vachek 2002, с. 12-15]. Однак, слід зауважити, що ці два підходи доповнювали один одного, саме синтез ідей двох напрямів і вважається концепцією ПЛШ.

З часу заснування і до самого завершення наукової діяльності, до другої світової війни, хоча деякі вчені виділяють післявоєнний період як продуктивний для діяльності гуртка [Vachek 1983], члени ПЛГ проявляли жвавий інтерес до проблем фонології, в розвитку якої праці членів гуртка відіграли велику роль. Тому цілком природно, що в центрі уваги представників ПЛГ перебувало одне з основних понять фонології - поняття фонему.

На початку своєї діяльності ПЛГ визначав фонему як “психічний еквівалент звуку”. В 1929 році на першому міжнародному з’їзді славістів була оприлюднена колективна праця пражців “Тези Празького лінгвістичного гуртка”, в якій фонему визначалися як “найбільш прості та значущі акустико-рухомі образи даної мови” [ТПЛК 1960, 72]. В даному визначенні психологічна інтерпретація фонему була доповнена її розрізнявальною функцією.

Будучи прихильниками функціонально-структурного підходу у вивченні звукової системи мови, автори “Тез” також наголошували на важливості фонологічних кореляцій як особливого типу значущих відмінностей, що “ встановлюються рядом протиставлених фонематичних пар, які розрізняються між собою відповідно до одного й того ж самого принципу, котрий може уявлятися окремо від кожної пари...” [ТПЛК 1960, 72].

Розгляду основних проблем фонологічної теорії присвячена стаття чеського вченого Вілема Матезіуса “Завдання порівняльної фонології” (1929) [Матезіус 1967]. Фонему визначаються в даній праці як “**звуки, що володіють у досліджуваній системі функціональним навантаженням**” [Матезіус 1967, с.73]. Поряд з фонемами вчений виділяє також фонологічні ознаки, які визначаються як властивості окремих звуків, що використовуються для розрізнення окремих слів, групи слів або ж двох фонем, і відповідно мають власне функціональне значення. Фонологічні елементи (фонему і фонологічні ознаки) функціонують лише в межах системи, в якій вони були виявлені. Світле і темне [l] в англійській мові, наприклад, є алофонами однієї фонему, оскільки відмінність між ними є наслідком фонетичної ситуації і не несе функціонального навантаження. Натомість, у словацькій мові м’яке і середнє [l] є різними фонемами, оскільки відмінність між ними в тотожних позиціях може розрізнявати слова (наприклад, *lad* “лад” і *l’ad* “лід”). Як фонологічну ознаку Матезіус виділяє також кількісні показники голосних, тобто їх тривалість звучання. В російській мові, наприклад, кількісна характеристика голосного повністю залежить від фонетичної позиції і не має функціонального навантаження. В чеській мові, натомість, відмінність між довгими та короткими голосними має велике функціональне навантаження і не залежить від наголошеності складу [Матезіус 1967, с. 73-75]. Зіставивши на численних прикладах функціональне навантаження фонем та їх здатність утворювати комбінації в різних мовах, Матезіус робить висновок, інвентар фонем, який належить до багатьох мов, використовується в них по-різному.

Помітним внеском у розробку теорії фонему Празької лінгвістичної школи були праці Богуміла Трнка. В центрі його наукових інтересів перебувала історична фонологія, проблемам якої присвячено численні праці вченого. Серед ранніх праць з фонології варто відзначити статтю “Деякі зауваження стосовно структури англійської мови” (1929) [Трнка 1929], в якій він констатує відмінності в функціях звуків та морфологічних одиниць в давньоанглійській та сучасній англійській мові.

Ще в юному віці Трнка займався розробкою стенографічних систем і сам був автором оригінальної стенографічної системи чеської мови. Хоча ця система і не була прийнята в офіційний обіг, вона дозволила її автору ознайомитися з проблемами комбінаторики чеських звуків і їх частотою [Vachek 2002, с. 33-34]. Під впливом своїх перших досліджень у стенографії та історичній фонології Трнка створює монографію “Фонологічний аналіз сучасної літературної англійської мови” (1935), що стала однією з перших спроб у світовій лінгвістиці ґрунтовного опису та аналізу фонемного складу сучасної англійської мови. В теоретичній частині цієї праці він у стислій формі викладає свою концепцію фонему, відповідно до якої фонему визначаються як “*фундаментальні фонологічні опозиції, що забезпечують побудову слів у мові. Фонему контрастують між собою у словах і, відповідно, здатні розрізняти слова*” [Трнка 1966, с. 3]. Кожна фонему має свої варіанти, тобто “звуки, в яких реалізується фонему” [Трнка

1966, с. 3]. Варіанти, відповідно, можуть бути позиційними, що виникають в особливій позиції в слові, та вільними, що вживаються незалежно від фонетичного оточення і є заміниками звичайних звуків відповідно до різних стилів вимови, або ж використовуються лише певними мовцями як наслідок їх ідіолектичних навичок [Грнка 1966, с. 3-6].

Варто розглянути також ідеї ще одного послідовника Матезіуса - Йозефа Вахека. Ми розглянемо лише одну статтю Вахека "Фонема і фонологічні одиниці" (1936) [Вахек 1967], яка, на нашу думку, досить чітко відображає його погляди на фонему. В цій статті вчений піддає критичному аналізу визначення фонема, фонологічної одиниці і фонологічної опозиції, що були вміщені в статті "Проект стандартизованої фонологічної термінології" (1931) [ТПЛК 1960]. Вахек стверджує, що визначення фонологічної одиниці як "члена будь-якої фонологічної опозиції" є занадто широким. Те ж саме, на його думку, можна стверджувати про визначення фонологічної опозиції як "звукової відмінності, що здатна слугувати в даній мові для смислорозрізнення". У випадку з опозиціями на зразок *l:r*, представлених в англійських словах *low:row*, це визначення прийнятне, але в інших випадках, наприклад, в англійських словах *blow:grow*, коли протиставляються *bl:gr*, воно неприйнятне. Вахек пропонує переглянути визначення фонологічної одиниці, що має визначатися, на думку вченого, як "складова простої опозиції", а фонологічна опозиція, має визначатися як "мінімальна звукова відмінність, що здатна слугувати для словорозрізнення", інакше кажучи, "фонологічну одиницю неможливо розкласти на менші фонологічні одиниці" [Вахек 1967, с. 88-90]. Неточність запропонованого в "Проекті" визначення фонема як фонологічної одиниці, яку неможливо розкласти на менші, простіші елементи, Вахек демонструє на прикладі англійських слів *bad* і *pad*. Він доводить, що відмінність в цих словах полягає не просто в протиставленні *b:p*, а в протиставленні дзвінкості – "дзвінкість:О". На думку Вахека, лише наявність дзвінкості, що протиставляється її відсутності, слугує для розрізнення цих двох слів. Відповідно, згідно з визначенням, поданим у "Проекті", лише дзвінкість може претендувати на статус фонема. Вахек дає нове визначення фонема, що, на його думку, має бути позбавлене вище згаданого недоліку. Фонема визначається як *"частина складної фонологічної опозиції; вона інколи може бути розкладена на фонологічні одиниці, що виступають одночасно, але ніколи на фонологічні одиниці, що слідує одна за одною"* [Вахек 1967, с. 91-93]. Термін "фонологічні одиниці" у Вахека позначає те, що в сучасній фонології зазвичай визначають як розрізнявальні ознаки, однак в своїх визначеннях він не наголошує на важливості розрізнявальних ознак як самостійних одиниць, натомість у дослідженнях з історії фонологічних систем він доводив, що не розрізнявальні ознаки, а фонема як одне ціле є носієм системного навантаження [Vachek 1976, с. 9], тобто розрізнявальні ознаки не розглядаються як фонологічні одиниці, а єдиними одиницями, що утворюють фонологічні системи мов, є фонема.

Уявлення про визначення фонема представниками ПЛШ не будуть повними, якщо не розглянути вчення М.С. Трубецького і Р.Й. Якобсона, прогресивні ідеї цих російських вчених суттєво збагатили фонологічну концепцію ПЛШ.

Відомий теоретик фонології Микола Сергійович Трубецькой в 20-х роках працював у Віденському університеті, а згодом приєднався до зібрань ПЛГ. На початку своєї наукової діяльності М.С. Трубецькой, як і решта членів ПЛГ, визначав фонему з психологічної точки зору, що засвідчує, зокрема, визначення фонема, вміщене до "Тез", в укладанні яких вчений брав безпосередню участь [ТПЛК 1960, с. 72].

Найвідомішою працею, що відображає погляди вченого, є класична праця "Основи фонології" (1939) [Трубецькой 2000], опублікована, на жаль, після смерті науковця, у ній він наводить аргументи на користь доцільності надання фонетиці й фонології статусу окремих дисциплін. Варто зазначити, що до нього вже було здійснено декілька спроб виділення фонетики і фонології в окремі дисципліни, однак визначення фонології в них істотно відрізнялося від визначення М.С. Трубецького. Фердинанд де Сосюр, наприклад, виділяв фонетику і фонологію в окремі дисципліни, однак, його визначення фонології, яка перебуває поза часом, бо механізм артикуляції завжди тотожний самому собі, більше відповідає сучасному терміну артикуляторна фонетика [Сосюр 1998, с. 47-48; Трубецькой 2000, с. 15-16]. Трубецькой стверджує, що для фонетиста важливі всі ознаки звука, оскільки їх сукупність і створює звук, інакше кажучи, дає повну інформацію про правильну вимову звука, тоді як для фонолога важливі не всі ознаки звука, а лише ті, котрі функціонують як розрізнявальні ознаки слів [Трубецькой 2000, с. 18]. Приналежність ознак до класу розрізнявальних виявляється шляхом їх протиставлення іншим ознакам, тобто, шляхом формування звукових протиставлень, що здатні диференціювати значення двох слів даної мови, використовуючи фонологічні опозиції. Трубецькой називає члени таких опозицій фонологічними одиницями [Трубецькой 2000, с. 38-41]. Вчений класифікує фонологічні опозиції за їх відношенням до системи опозицій у цілому і виокремлює одномірні опозиції, що притаманні тільки двом членам фонологічної системи, наприклад, опозиція [t] - [d] у сучасній німецькій мові, оскільки t – d єдині з'єднані дентальні в фонологічній системі німецької мови, та багатомірні, що не обмежуються двома

членами. Багатомірні опозиції, у свою чергу, поділяються на гомогенні (однорідні), наприклад опозиція [u] – [e] у давньогерманській мові є гомогенною, оскільки ці фонемі можна представити як крайні одиниці “ланцюжка” [u] - [o], [o] - [e], [e] - [i], котрий складається з одномірних опозицій: [u] і [o] –єдині лабіалізовані голосні заднього ряду, [o] і [e] – єдині голосні середнього підйому, [i] і [e] – єдині голосні переднього ряду, та гетерогенні (неоднорідні), наприклад, [p] - [t], так як в проміжку між [p] і [t] неможливо уявити жодного члена, котрий склав би з цими фонемами одномірну опозицію, пропорціональні, коли відношення між членами однієї опозиції тотожне відношенню між членами інших опозицій (наприклад, опозиція за дзвінкістю [p] - [b] у суч. англ мові, подібна опозиціям [t]-[d], [k]-[g] та ізольовані (наприклад, [r] - [l] , бо в англ. мові немає фонем, які були б у тих же відносинах, що ці дві фонемі). За відношеннями між членами опозицій опозиції поділяються на привативні, коли один з членів опозиції характеризується наявністю, а інший відсутністю ознаки (наприклад, лабіалізований - нелабіалізований, аспірований – неаспірований), градуальні, члени яких характеризуються різною градацією ознаки (наприклад, голосні нижнього, середнього, верхнього підйому), а також рівнозначні (або еквіполентні), обидва члени такої опозиції рівноправні (наприклад, губні – зубні). За об’ємом їх розрізнявальної сили опозиції розподілено на постійні (наприклад, опозиція дзвінкий – недзвінкий в сучасній англійській мові) та ті, що нейтралізуються (наприклад, таж опозиція дзвінкий – недзвінкий у сучасній російській мові) [Трубецкой 2000, с. 72-93]. У процесі нейтралізації фонологічної опозиції, релевантні ознаки одного з її членів збігаються з релевантними ознаками інших членів опозиції і разом формують архіфонему цієї опозиції, яку Трубецкой визначає як “сукупність смислорозрізнявальних ознак, спільних для обох фонем” [Трубецкой 2000, с. 87] Варто зазначити, що термін архіфонема не відповідає терміну гіперфонема, оскільки архіфонема, на відміну від гіперфонемі, не може бути представлена однією фонемою.

М.С. Трубецкой, з одного боку, стверджує, що фонемі – “нерозкладні: фонологічні одиниці, котрі з точки зору даної мови неможливо розкласти на менші, що слідує одна за одною ... Відповідно, фонема є найкоротшою фонологічною одиницею мови” [Трубецкой 2000, с. 42-43]. З іншого боку, вчений визначає фонему як “сукупність фонологічно важливих ознак, властивих даному звуковому утворенню” [Трубецкой 2000, с. 45].

Вчений також формує принципи виокремлення фонем. Чотири правила, що визначають умови, за яких два звуки визначаються як дві різні фонемі, або ж як два звуки , що мають бути віднесені до варіантів однієї фонемі:

- 1) Якщо два звуки зустрічаються в одній позиції і можуть замінювати один одного, не змінюючи при цьому значення слова, то вони розглядаються як факультативні варіанти однієї фонемі
- 2) Якщо два звуки зустрічаються в одній позиції, і не можуть замінювати один одного, не змінюючи значення слова, то вони будуть розглядатися як реалізації двох окремих фонем
- 3) Якщо два акустично близькі звуки ніколи не зустрічаються в одній позиції, то вони розглядаються як комбінаторні варіанти однієї фонемі
- 4) Два акустично близькі звуки, що ніколи не зустрічаються в одній позиції, розглядаються як варіанти однієї фонемі, якщо в даній мові вони можуть бути в одному звукопоеднанні [Трубецкой 2000, с. 52-59]

Дані правила ідентифікації фонем та їх варіантів були сформульовані на основі теорії фонологічних опозицій та їх нейтралізації, яка базується на розрізнявальних ознаках звуків. Теорію розрізнявальних ознак звуків, їх аналіз та класифікацію було здійснено Романом Йосиповичем Якобсоном.

На думку Р.Й. Якобсона, фонема є набором звукових властивостей, які використовуються у мові для розрізнення слів [Jakobson 1962, с. 231], або “пучком розрізнявальних ознак”, поряд з якими він також виокремлює: конфігуративні, що слугують для розрізнення висловлювання на граматичні одиниці різного ступеня складності; експресивні, що підкреслюють різні частини висловлювання, або ж цілі висловлювання; надлишкові ознаки, що сприяють розпізнаванню ознак чи комбінацій ознак та допомагають правильно ідентифікувати фонемі [Jakobson 1956, с. 8-9]

У зв’язку з розвитком в середині ХХ століття технічних приладів, що дозволили досить точно зафіксувати в мовленні розрізнявальні ознаки, Роман Якобсон, Моріс Галле, Гуннар Фант й інші досліджували звуки мовлення та прагнули шляхом компресії мови, виокремивши зі звукових пучків розрізнявальні ознаки та позбавивши їх надлишкових ознак, оптимізувати процес передачі інформації [Иванов 1962, с. 147-149]

Роман Якобсон розроблює універсальну для всіх мов світу систему розрізнявальних ознак, що може бути зведена до дванадцяти бінарних протиставлень, а саме:

1. голосний – неголосний (vocalic - non-vocalic)
2. приголосний – неприголосний (consonantal - non-consonantal)
3. компактний – дифузний (compact - diffuse)

4. напружений – ненапружений (tense - lax)
5. дзвінкий-глухий (voiced – voiceless)
6. носовий - ротовий (nasal - oral)
7. перервний – неперервний (discontinuous - continuous)
8. різкий-нерізкий (strident – mellow)
9. глоталізований – неглоталізований (checked – unchecked)
10. низький – високий (grave – acute)
11. бемольний - простий (flat – plain)
12. дієзний - простий (sharp - plain) [Якобсон 1962, с. 177-219]

Пізніше Моріс Галле у співпраці з Ноамом Хомським у рамках генеративного підходу до мови збільшують кількість розрізнявальних ознак з 12 до 20 [Chomsky 1991].

Отже, незважаючи на те, що і М.С. Трубецької, і Р.Й.Якобсона у побудові своїх фонологічних концепцій використовують розрізнявальні ознаки звуків і на основі цих ознак вибудовують фонологічні опозиції, що дозволяють чітко ідентифікувати певну фонему за наявністю чи відсутністю релевантних ознак, М.С. Трубецької при встановленні фонологічної системи певної мови спирається на поняття багатомірної опозиції, в той час як у фонологічній концепції Р.Й.Якобсона всі опозиції базуються на принципі бінарності, тобто наявності або відсутності однієї розрізнявальної ознаки.

Загалом, порівнюючи теорію фонем ПЛШ з теоріями інших лінгвістичних шкіл, зокрема Ленінградської фонологічної школи (далі ЛФШ) і Московської фонологічної школи (далі МФШ), можна виявити такі відмінності:

По-перше, за основу теорії фонем ПЛШ було взято поняття опозиції фонетичних одиниць. У той час як в основі теорії фонем МФШ лежить поняття позиції, в ЛФШ - акустико-артикуляційна тотожність звуків, варіантів однієї фонемі. Відповідно, в одну фонему представники ПЛШ об'єднують звуки, що мають однакові розрізнявальні ознаки, у представників ЛФШ в одну фонему об'єднуються звуки, що мають схожі за акустико-артикуляційними параметрами властивості, у представників МФШ у одну фонему об'єднуються звуки, що чергуються позиційно.

По-друге, представники ПЛШ виокремлюють зі складу звука, в якому реалізується фонема, розрізнявальні ознаки. В МФШ і ЛФШ звук розглядається в сукупності всіх його ознак як одне ціле.

По-третє, розуміння нейтралізації у представників ПЛШ збігається з визначенням даного терміна представниками інших шкіл. Нейтралізація, на думку представників ПЛШ, відбувається тоді, коли розрізнявальні ознаки, за якими протиставляються два звуки збігаються, інакше кажучи, нейтралізація – це зникнення опозиції, розрізнявальні ознаки якої нейтралізуються. Нейтралізація, з точки зору представників МФШ, відбувається тоді, коли в певній позиції декілька фонем збігаються, нейтралізуються саме фонемі. В ЛФШ у випадках нейтралізації, наприклад, оглушення дзвінкого приголосного в кінцевій позиції, пропагується розрізнення фонем.

Підсумовуючи все вище сказане, ми констатуємо, що всі визначення фонемі, запропоновані представниками ПЛШ, пов'язані з системністю та функціональністю. Незважаючи на певну неоднорідність поглядів, представники ПЛШ єдині в тому, що фонема є поняттям функціональним й існує в системі протиставлених опозицій. Визначаючи на початку своєї діяльності фонему з психологічної точки зору, прагнучи вибудувати свою фонологічну концепцію, відмінну від фонологічних концепцій інших шкіл, зосередившись на реляційно-фізичній інтерпретації фонемі, яка і на даний час лишається досить популярною у сучасному світовому мовознавстві.

Література

- Вахек Й. Фонемы и фонологические единицы // Пражский лингвистический кружок: Сборник статей. / Сост. и предисл. Н.А.Кондрашова. – М.: Прогресс, 1967. – С. 88-93. Тезисы Пражского лингвистического кружка // Звегинцев В.А. История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. – Ч. II. – М., 1960. – С.69-86. Иванов В.В. Теория фонологических различительных признаков // Новое в лингвистике.- М.: Изд-во иностранной литературы, 1962. – Вып.2.- С.139-172. Матезиус В. Задачи сравнительной фонологии // Пражский лингвистический кружок: Сборник статей. / Сост. и предисл. Н.А.Кондрашова. – М.: Прогресс, 1967. – С.70-83. Пражский лингвистический кружок. Сборник статей. / Сост. и предисл. Н.А.Кондрашова. – М.: Прогресс, 1967. – 560 с. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Пер. з фр. А.Корнійчук, К.Тищенко. – К.: Основи, 1998. – 324 с. Трубецької Н.С. Основы фонологии / Пер. с нем. А.А.Холодовича; Под ред. С.Д.Кацнельсона. 2-е изд. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 352с. Якобсон Р., Фант Г., Халле М. Введение в анализ речи. Различительные признаки и их корреляты// Новое в лингвистике.- М.: Изд-во иностранной литературы, 1962. – Вып.2.- С.173-230. Якобсон Р., Халле М. Фонология и ее отношение к фонетике// Новое в лингвистике.- М.: Изд-во иностранной литературы, 1962. – Вып.2.- С.231-278. Chomsky N., Halle M. The Sound Pattern of English. 2nd printing. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1991.- 484p. Jakobson R. Phoneme and Phonology// Roman Jakobson. Selected Writings. Vol.I . Phonological Studies. – The Hague : Paris: Mouton, 1962 – p.231-233. Jakobson R., Halle M. Fundamentals of language. 1st ed.- The Hague : Mouton, 1956.- 87p. Trnka B. A Phonological Analysis of Present-Day English. Rev. new ed. by Tetsuya Kanekiyo and Tamotsu Koizumi. – Tokyo: Hokuou Publishing Co., 1966.- 155p. Trnka B. Some Remarks on the Phonological Structure of English // Xenia Pragensia. - 1929. - P.432-445. Vachek J. Praguiana: Some Basic and less known aspects of the Prague Linguistic School, 1983.-321p. Vachek J. Prolegomena to the history of the Prague School of Linguistics //Travaux Du Cercle Linguistique De Prague / Prague Linguistic Circle Papers. – 2002 - Vol.4 – P.3-86. Vachek J. Selected Writings in English and General Linguistics.-Prague: Academia,1976. – 451p.